Ziemeļu Ministru padomes Nordplus pieaugušo izglītības projekta ietvaros partneri no trīs valstīm un četrām organizācijām pusotra gada laikā apgūs un dalīsies ar pieredzi nemateriālā mantojuma saglabāšanā. Vadošais partneris Zviedrijas Ostrobotnijas izglītības un kultūras asociācija (Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur skn), Somija; Norvēģijas lauku sieviešu apvienība, Norvēģija (Norges Bygdekvinnelag); Kultūras projektu koordinācijas centrs, Kuldīga un Jaunpils reģionālās attīstības centrs "Rats" no 2022. gada 14. līdz 18.martam piedalījāmies Nordplus pieaugušo izglītības projekta "Sargāt nemateriālo kultūras mantojumu mācoties" ("Safeguarding of Intangible Cultural Heritage through Learning") vizītē Ostrobotnijas reģionā Somijas rietumos.

Reģions sastāv no 14 pašvaldībām ar aptuveni 175 000 iedzīvotāju, no kuriem aptuveni 50% iedzīvotāju runā zviedru valodā un visā reģionā tiek runāts vietējos zviedru dialektos. Tas veidojies vēsturiski, jo jau kopš 12., 13. gadsim šeit dzīvojuši zviedru zvejnieki un mednieki, un kopš 1611. gada, Zviedrijas karaļa Kārļa IX 1606.gadā dibinātajam ostas un tirdzniecības centram Mustasāri (*Mustasaari*), piešķīra pilsētas tiesības un pārdēvēja par Vāsu par godu Zviedrijas karaliskajai ģimenei. Somijas kara laikā 1808.gadā pilsētu ieņēma Krievijas karaspēks un tikai 1917.gadā, pēc tam, kad tika gāzts Krievijas cars Nikolajs II, pilsētu atguva somi, pilsētai atgūstot kādreizējo nosaukumu Vāsa. Kopš pirmsākumiem Vāsā dzīvoja lielākoties zviedru valodā runājošie, bet 1930. gados somu kopskaits pārsniedza zviedru.

Vizītes aktivitātes pārsvarā notika reģiona lielākajā pilsētā Vāsā (Vaasa), kur mūs uzņēma reģionālā kultūras organizācija KulturÖsterbotten, kas ir kopīga pašvaldību organizācija, un tās galvenais uzdevums ir strādāt ar kultūru, saglabājot tās vēsturisko mantojumu, iepazīstinot ar tradicionālajām tās izpausmēm un organizējot izzinošas un izglītojošas aktivitātes, galvenokārt zviedriski runājošajai kopienai. Šajā vizītē, kura sākotnēji bija ieplānota jau 2021.gadā, bet nācās atcelt vairākas reizes Covid-19 pandēmijas ierobežojumu dēļ, no Jaunpils piedalījās "Mājas kafejnīcu dienas Tukuma pusē" 2021.gadā organizētāja Agnese Matvejeva ar vīru. Tāpat vizītē piedalījās projekta partneri no Kuldīgas "Kuldīgas Restaurācijas centra" vadītāja Ilze Zariņa un māksliniece, "Kaisme designe" īpašniece Kristīne Šimpermane, kā arī Norvēģijas partneri – 5 pārstāves no 3 dažādām organizācijām.

14.martā, kas bija projekta vizītes pirmā diena, pēc ierašanās Vāsā un iekārtošanās mūsu naktsmītnē EC Hostel, pēcpusdienā devāmies uz KulturÖsterbotten biroju, kurš atrodas Campus Kungsgården Vāsas vēsturiskajā daļā, un tā ir kā tāda universitātes pilsētiņa, kur jaunieši no 17 gadu vecuma un pieaugušie apgūst profesionālas prasmes dažādās jomās, piemēram, skaistumkopšana, ēdināšana, celtniecība un arhitektūra, lauksaimniecība. Apmācību procesā lielākoties uzsvars tiek likts uz praktiskām iemaņām. KulturÖsterbotten birojā mūs iepazīstināja ar organizāciju, tās galveniem darbības virzieniem, kā arī iepazināmies ar vizītes dalībniekiem, izrunājām plānoto vizītes programmu. Pēc tam visi kopā devāmies uz Molpi, uz publisko pirti Stormlyktan. Pirts mājā vietējā restorāna Strand-Molle šefpavārs mūs cienāja ar tradicionālām somu vakariņām – īpaši pagatavotu, plucinātu liellopa gaļu, sautētiem dārzeņiem no vietējās ECO saimniecības un, protams, tradicionālo somu brūkleņu zapti. Stormlyktan pēc nogurdinošā ceļa

atgūt spēkus varējam kārtīgā somu saunā un izbaudīt ziemas peldi jūrā. Vakara izskaņā, neformālas sarunas un meistarklase, lai praktiski darbojoties, izzinātu un gūtu pieredzi, kā runāt par tradicionālo kultūru, tradīcijām un tautas tērpiem, par senajiem amatiem, kā nodot zināšanas dažādu paaudžu pārstāvjiem.

1.bilde – Molpe,publiskā pirts Stormlyktan

2.bilde-Molpe, radoša darbošanās

Nākamās dienas rīts iesākās ar KulturÖsterbotten prezentāciju par "klinkera laivu" (clinker boat) izgatavošanas tradīcijām, kas iekļauts arī UNESCO mantojuma sarakstā. Tad neilga viesošanās Korsholmas bibliotēkā, kur uzklausām tās vadītājas Maria Kronqvist-Berg stāstījumu par bibliotēkas galvenajām aktivitātēm, kā arī par interesanto bibliotēkas kustību, kas mudina cilvēkus sēt dažādu augu sēklas, pašu spēkiem izaudzēt noderīgas un vērtīgas lietas vai ko skaistu un dekoratīvu. Kā turpinājums sēklu sēšanas aktivitātei, ko organizē bibliotēka, ir stādu mainīšanās tirdziņš pavasarī, kur var iemainīt savus stādiņus pret citiem, iegūt stādiņus par ziedojumiem. Un, kā stāstīja bibliotēkas vadītāja, šis tirdziņš ir pārvērties par vietējās kopienas interesantu, izglītojošu un arī izklaidējošu satikšanās notikumu, kurā piedalās gan audzēt gribētāji, gan vietējie amatnieki, gan vienkārši interesenti. Diemžēl Covid-19 pandēmija šī pasākuma norisi bija ierobežojusi, taču sēšana un audzēšana pašu spēkiem savās mājas notiek aktīvi un cilvēki gaida, kad situācija stabilizēsies un viss varēs atsākties iepriekšējā apjomā.

3.bilde-Korsholm bibliotēka

Pēc bibliotēkas apmeklējuma devāmies uz Kvarkenas arhipelāgu, kas varbūt šķiet pavisam necils, taču patiesībā ir ģeoloģisks fenomens, veidojies vēl pirms daudziem tūkstošiem gadu kūstot kontinentālajām ledus loksnēm, kustās un mainās nepārtraukti - arī mūsdienās novērojot zemes garozas kustību - virs jūras līmeņa paceļoties un veidojoties jauniem zemes gabaliem. Arhipelāga salas 2006.gadā tika pievienotas Augstajai piekrastei jeb Augstajam krastam, kas 2000. gadā iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, īpaši atzīmējot reģiona vērtību ģeoloģijas zinātnē.

4.bilde – Somijas garākais tilts-Replot tilts

Uz arhipelāgu braucām pa Somijas garāko tiltu Replot tiltu, kura pakājē nelielā ēkā izvietojies UNESCO informācijas punkts un restorāns. Gardas tradicionālās somu pusdienas ar skaistu skatu uz jūru, tiltu un arhipelāgu, neliela pastaiga arhipelāgā gar jūras krastu Replot ciemā un pastaiga pa Baltijas jūras aizsalušo Botnijas līci. Arhipelāgā vērojama tradicionālo sarkanbrūno mājiņu arhitektūra, kā arī seno tradīciju un vēstures mantojums – tradicionālās zvejnieku laivu mājas. Unikāla un skaista vieta.

5.bilde-Replot ciems, tradicionālās laivu mājas

Pēcpusdienā viesošanās pie "Bark – Österbottens barnkulturnätverk"-, reģionālā bērnu kultūras tīkla "Brīvais laiks" Vāsā, kur uzklausījām dažādus ieteikumus interesantu pasākumu un aktivitāšu organizēšanai bērniem par kvalitatīva brīvā laika aizpildīšanu gan atpūšoties, gan izglītojoties, gūstot jaunas zināšanas un iemaņas. Patīkami bija dzirdēt, ka šī organizācija kādā no starptautiskiem projektiem, par muzeju izglītības programmu veidošanu un organizēšanu, sadarbojusies ar Tukuma muzeju un vizītes laikā Latvijā viesojušies Pastariņa muzejā.

6.bilde- reģionālā bērnu kultūras tīkla "Brīvais laiks" Vāsā birojā

Trešdienu pavadījām tikai un vienīgi Vāsā, dodoties garā un interesantā pastaigā pa pilsētu, apmeklējot dažādas interesantas un nozīmīgas vietas, kas veicina gan kultūras mantojuma saglabāšanu, gan pieaugušo izglītošanu.

7.bilde-Vāsā ziema

Šajā dienā apmeklējām organizāciju SFV, kas attīsta un organizē dažādas īpašas pārtikas skolas programmas bērniem un pieaugušajiem, kā arī organizē dažādu izglītības fondu Somijā finansējuma sadali un novirzīšanu NVO pieaugušo izglītībai.

8.bilde-SVF birojā

Apmeklējām reģionālās amatniecības organizāciju Loftet, iepazīstoties ar tās darbības pamatprincipiem, aktivitātēm, uzzinot plašāk par amatniecības aktivitātēm ne tikai lokālā mērogā, bet arī visā Somijā. Lofte ēkā ierīkota pusdienu kafejnīca, ko ļoti iecienījuši pilsētas iedzīvotāji, kā arī elegants amatnieku veikaliņš.

9.bilde – Lofte amatnieku veikaliņš

Nākošā pietura sieviešu organizācijas "Martha-förbundet" reģionālais birojs. Organizācijas galvenā rūpe ir strādāt un attīstīt ilgtspējīgu dzīvesveidu un būt iedvesmojošam paraugam ekonomijā un ekoloģijā ikvienai mājsaimniecībai. Asociācija "Marta" tika dibināta 1899.gadā ar

nosaukumu "Izglītība mājās", kas nodarbojās ar mājsaimnieču izglītošanu par dažādiem ikdienas procesiem. "Marta" bija kā pionieri, dalot ies ar zināšanām un prasmēm.

10.bilde-Marta birojs

Organizācija darbojās vēl joprojām un šodienas "Marta" tic kopienai, ilgtspējībai, vienlīdzībai, tic, ka svarīgas ir ikdienas prasmes un zināšanām, veicina jaunu domāšanas modeli, tic tradīcijām, tolerancei, iedvesmo. "Marta" pārstāves uzsver, ka arī mazi soļi, darot visiem kopā, ir ļoti nozīmīgi. Un, ka cīņa par jēgpilnu un ilgtspējīgu nākotni, šodien ir aktuālāka nekā jebkad agrāk.
Mūsu pastaigu noslēdzām ar viesošanos Vāsas pieaugušo izglītības centrā ALMA, kur mūs iepazīstināja gan ar centra darbību un pieaugušo neformālās izglītības sistēmu Somijā, gan ar

izglītības centra praktisko nodarbību telpām. Kā atklāja "ALMA" pārstāves, izglītības iestāde nodrošina un īsteno vairāk kā 1000 pieaugušo neformālās izglītības programmas visdažādākajās jomās, aptverot gan hobijizglītību, gan arī izglītību, kas nepieciešama pieaugušo prasmju un zināšanu pilnveidošanai izglītības vai darba dzīvei. Izglītības programmas piemērotas ikvienam vecumam un izglītības līmenim. Covid-19 pandēmijas apstākļi daļu mācības likusi pārnest uz interneta vidi, pielāgojot izglītības programmu apguvi attālināti. Tāpat liela daļa no izglītības programmām tiek piedāvātas dažādās valodās, jo Vāsā ir ļoti dažādu tautību un nacionalitāšu iedzīvotāji, kas runā vairāk kā 100 valodās.

11.bilde-ALMA pieaugušo izglītības centrs

Somijā pieaugušo izglītības sistēmas finansējums sakārtots tā, ka pašiem izglītojamajiem par kursiem ir jāmaksā samērā neliels līdzmaksājums, aptuveni 15-100 EUR apmērā (atkarīgs no izglītības programmas), kas ļauj cilvēkiem šajā zināšanu apgūšanas un pilnveidošanas procesā iesaistīties ļoti aktīvi.

Piektdiena solījās būt nedaudz mierīgāka, kad visi kopā tikāmies KulturÖsterbotten birojā, lai pārrunātu vizītes laikā Vāsā redzēto, uzzināto. Vienotos par tālākajām aktivitātēm, jo aprīlī pēc Lileldienām projekta dalībniekiem ieplānota viesošanās Latvijā - Kuldīgā un Jaunpilī.
Bet vēl pirms pusdienām Jaunpils pārstāvji Agnese un Uldis projekta dalībniekiem stāstīja par savu pieredzi organizējot "Mājas kafejnīcu dienas Tukuma pusē" pasākumu savās mājās "Sveikuļos", rādot pasākuma fotogrāfijas, runājot par latviešu tradīcijām ogot, sēņot, iet medībās, par tradīcijām ēst gatavošanā. Visi projekta dalībnieki bija sajūsmas pilni par interesanto aktivitāti, skaistajiem un "gardajiem" fotomirkļiem, piekrītot, ka arī šādā veidā iespējams kopt un saglabāt nemateriālo kultūras mantojumu un tradīcijas, savas zināšanas un prasmēm nodot dažādu paaudžu pārstāvjiem - pasākuma dalībniekiem.
Un vizītes noslēgumā praktiska somu tradicionālā siera gatavošanas un maizes cepšana meistarklase brīvdabas muzejā Stundars.

12.bilde-maizes cepšana STUNDAR

13.bilde-ekskursija STUNDAR

Vizīte Somijas pilsētā Vāsā bija daudzu un dažādu pasākumu piesātināta, atklājot somu tautas šī reģiona unikālo kultūras mantojumu, sniedzot jaunu pieredzi, ko iespējams kaut daļēji, bet pārņemt un integrēt arī pie mums.

Paldies KulturÖsterbotten par viesmīlību un interesanto programmu!
Uz tikšanos projekta vizītē Latvijā!

Vairāk par projektu:
https://jaunpils.lv/NVOjaunpilsrac.php

Teksts - Agnese Matvejeva;
Foto – teksta autores un projekta dalībnieku